

บทที่ 3 วิธีการวิจัย

ดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Action Research; PAR) ในพื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวง 15 แห่ง โดยมีกระบวนการดำเนินงานดังนี้

1. ศึกษาและพัฒนากลุ่มอาชีพต้นแบบที่สามารถสร้างรายได้จากพืชท้องถิ่นในชุมชน

- (1) คัดเลือกชนิดพืชท้องถิ่นที่มีศักยภาพและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ
 - (1.1) คัดเลือกพืชท้องถิ่นที่มีศักยภาพและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ
 - (1.2) การศึกษาและรวบรวมข้อมูลทางโภชนาการ ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา และความเป็นพิษของพืชท้องถิ่นสำคัญ
- (2) สำรวจความต้องการตลาดของพืชท้องถิ่นทั้งภายในและภายนอกชุมชน
- (3) การศึกษาและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการ การเสริมสร้างความรู้ ความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกร
 - (3.1) จัดอบรมหรือดูงานเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีการเพาะปลูกพืชท้องถิ่นที่เหมาะสม
 - (3.2) รับสมัครสมาชิกกลุ่ม
 - (3.3) พัฒนาระบบการบริหารจัดการกลุ่ม
 - (3.4) วางแผนการผลิตและการตลาดโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน
 - (3.5) ดำเนินการตามแผนร่วมกับสมาชิก
 - (3.6) บันทึกข้อมูล ดังนี้ ประมาณการผลิต ผลผลิต ราคาผลผลิต ต้นทุนการผลิต รายได้ ผลตอบแทน ความพึงพอใจของเกษตรกร การระบาดของโรค – แมลง และการบริหารจัดการกลุ่ม
 - (3.7) การสรุปและประเมินผลโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มสมาชิก
- (4) สังเคราะห์กระบวนการพัฒนาชุมชนและการบริหารจัดการ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

2. พัฒนาศูนย์เรียนรู้การฟื้นฟูแหล่งอาหารและความหลากหลายทางชีวภาพในชุมชน

- (1) จัดทำฐานข้อมูลองค์ความรู้และภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์พืชท้องถิ่นจากการวิจัยปี 2550 – 2555 และทำเนียบผู้รู้รายชนเผ่า โดยแบ่งกลุ่มการใช้ประโยชน์ออกเป็น 5 กลุ่ม ต่อเนื่อง (พืชอาหาร พืชสมุนไพรและยา พืชให้สีย้อมธรรมชาติ พืชพิษ พืชอื่น ๆ : พลังงาน ใช้สอย พิธีกรรม)
- (2) คัดเลือกองค์ความรู้และภูมิปัญญาใช้ประโยชน์พืชท้องถิ่นที่เหมาะสมในแต่ละพื้นที่ศึกษา

- (3) การอนุรักษ์และฟื้นฟูพืชท้องถิ่น โดยเฉพาะพืชหายาก พืชที่มีศักยภาพ หรือพืชอาหารอื่นๆ เพื่อเพิ่มปริมาณสำหรับปลูกฟื้นฟูธรรมชาติ และใช้ประโยชน์ในชุมชน
- (3.1) การสนับสนุนชุมชนเพาะขยายพันธุ์ และปลูกฟื้นฟูพืชท้องถิ่น
 - (3.2) ศึกษาการขยายพันธุ์ โดยการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพืชท้องถิ่นหายาก พืชที่มีศักยภาพ หรือพืชอาหารอื่นๆ
 - (3.3) ร่วมกับชุมชนคัดเลือกพื้นที่ที่มีสภาพนิเวศวิทยาใกล้เคียงกับพื้นที่ที่เป็นแหล่งที่พบพืชหายาก ดำเนินการทดสอบการปลูก ติดตามการเจริญเติบโต โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
 - (3.4) สนับสนุนการปลูกฟื้นฟูในพื้นที่ครัวเรือน พื้นที่เกษตร และพื้นที่ป่ารอบชุมชน
- (4) การศึกษาและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป้าหมายต่อเนื่อง (โรงเรียน 3 พื้นที่ ชุมชน 7 พื้นที่)
- (4.1) สนับสนุนให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อกำหนดกฎระเบียบ กติกาของชุมชน ในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์จากแหล่งอาหารและความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชน
 - (4.2) สนับสนุนการจัดทำแปลงรวบรวม และสื่อการเรียนรู้รูปแบบต่าง ๆ
 - (4.3) ร่วมกับชุมชนพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับ 2 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ชุมชน และเยาวชน และนำร่องทดสอบหลักสูตรการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน หรือโรงเรียนในพื้นที่
 - (4.4) ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน
- (5) การพัฒนาเครือข่ายชุมชนด้านการฟื้นฟูแหล่งอาหารและความหลากหลายทางชีวภาพ จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือการศึกษาดูงานระหว่างชุมชนเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการฟื้นฟู อนุรักษ์ และใช้ประโยชน์จากแหล่งอาหารและความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชน
3. ยื่นขอจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาหรือแนวทางคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของชุมชน เกี่ยวกับพืชท้องถิ่นของชุมชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วม
- (1) คัดเลือกชนิดพืชท้องถิ่นและพื้นที่ศึกษา
 - (2) การรวบรวมข้อมูล และศึกษาแนวทางและดำเนินการยื่นขอขึ้นทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาหรือแนวทางคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของชุมชน เกี่ยวกับพืชท้องถิ่นในพื้นที่เป้าหมาย

4. สังเคราะห์กระบวนการฟื้นฟูและอนุรักษ์แหล่งอาหารและความหลากหลายทางชีวภาพแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบนพื้นที่สูง

- (1) ประเมินความอุดมสมบูรณ์ของความหลากหลายทางชีวภาพและผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของชุมชน
- (2) สังเคราะห์กระบวนการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งอาหารและความหลากหลายทางชีวภาพร่วมกับชุมชน
- (3) จัดทำสื่อสิ่งพิมพ์การอนุรักษ์และฟื้นฟู และใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชนบนพื้นที่สูง

5. สรุปผลและจัดทำรายงานผลการวิจัย

